

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З «УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»
для кандидатів на здобуття повної загальної середньої освіти в
юридичному ліцеї імені Ярослава Кондратьєва**

КИЇВ - 2019

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Програму для вступників з української мови (письмово) розроблено на основі чинних програм з української мови для 5-9 класів. Щоб написати диктант з української мови, вступники повинні володіти знаннями з різних галузей мовознавства, зокрема з фонетики, орфоєпії, орфографії, морфеміки, лексикології, фразеології, морфології, синтаксису, пунктуації.

Диктанти дібрані з художніх творів української класичної літератури, науково-публіцистичних статей відомих діячів науки і культури, журналістів. Тексти відповідають таким вимогам: змістовно цілісний, логічно завершений, ідейно навантажений уривок твору, зрозумілий і доступний вступникам. Лінгвістичне наповнення текстів відповідає вимогам навчальної програми з дисципліни «Українська мова». Тексти містять вивчені орфограми й пунктограми у різних синтаксичних конструкціях (у простих, ускладнених і складних реченнях), при прямій мові тощо. Тексти лексично багаті, не перенасичені архаїзмами, неологізмами, діалектизмами, що могло б утруднювати їх сприйняття вступниками.

При написанні диктанту вступники повинні **знати**:

- основні орфоєпічні, орфографічні, пунктуаційні правила;
- морфологічні ознаки та синтаксичну роль частин мови;
- загальні відомості про просте і складне речення, однорідні члени речення, речення із вставними словами, відомості про відокремлені та уточнюючі члени речення, пряму мову.

Вступники повинні **вміти**:

- дотримуватися норм українського правопису;
- знаходити вивчені орфограми, пояснювати їх;
- правильно писати слова з вивченими орфографіями;
- знаходити і виправляти орфографічні помилки;
- обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Мовна норма. Норми сучасної української літературної мови.
2. Орфограма. Види орфограм. Орфографічне правило. Принципи української орфографії.
3. Пунктуація. Принципи української пунктуації. Типи розділових знаків.
4. Графіка, алфавіт.
5. Уживання апострофа.
6. Уживання знака м'якшення.
7. Чергування голосних.
8. Зміни приголосних за словотворення та словозміни.
9. Спрощення в групах приголосних.

10. Подвоєння та подовження приголосних.
11. Правопис префіксів і суфіксів.
12. Правопис слів іншомовного походження.
13. Правопис прізвищ і географічних назв слов'янського походження.
14. Уживання великої літери.
15. Правопис складних іменників.
16. Поділ іменників на відміни та групи.
17. Особливості відмінювання іменників. Правопис відмінкових закінчень іменників. Невідмінювані іменники.
18. Особливості правопису відмінкових закінчень іменників II відміни чоловічого роду в родовому відмінку однини.
19. Правопис складних прикметників.
20. Особливості відмінювання прикметників. Правопис відмінкових закінчень. Особливості відмінювання й написання числівників.
21. Зв'язок числівників з іменниками.
22. Особливості відмінювання й правопису займенників.
23. Правопис особових закінчень дієслів. Написання дієприкметників і дієприслівників.
24. Правопис прислівників.
25. Правопис сполучників.
26. Написання прийменників.
27. Правопис часток.
28. Написання *не*, *ні* з різними частинами мови.
29. Пунктуація. Принципи української пунктуації. Типи розділових знаків.
30. Тире в простому двоскладному реченні.
31. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами речення.
32. Розділові знаки в реченнях з відокремленими означеннями.
33. Розділові знаки в реченнях з відокремленими прикладками.
34. Розділові знаки в реченнях з відокремленими обставинами.
35. Розділові знаки в реченнях з відокремленими додатками.
36. Розділові знаки в реченнях з уточнювальними членами речення.
37. Розділові знаки в реченнях з *як*, *мов*, *наче* та ін.
38. Розділові знаки в реченнях зі вставними й вставленими конструкціями.
39. Розділові знаки в реченнях зі звертаннями.
40. Розділові знаки в реченнях з вигуками, заперечними й стверджувальними словами.
41. Розділові знаки в реченнях з пояснювальними й приєднувальними словами.
42. Розділові знаки в складносурядному реченні.
43. Розділові знаки в складнопідрядному реченні.
44. Розділові знаки в безсполучниковому реченні.
45. Розділові знаки в складних синтаксичних конструкціях.
46. Розділові знаки в реченнях із прямою мовою.

47. Способи передавання прямої мови непрямо.

48. Пунктуаційне оформлення діалогів і цитат.

Критерії оцінювання диктанту

Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

Для проведення вступних випробувань у формі диктанту використовується текст, обсягом від 180 до 190 слів за 12-ти бальною шкалою оцінювання.

Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- помилка в слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, вважається однією помилкою;
- помилка на одне правило, але в різних словах, вважається різними помилками;
- розрізняють грубі й не грубі помилки, тобто такі, які не мають істотного значення для характеристики грамотності.

Під час підрахування помилок дві негрубі вважають за одну грубу.

До негрубих відносять такі помилки:

- у винятках усіх правил;
- у написанні великої букви в складних власних найменуваннях;
- у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
- у випадках, коли замість одного знаку поставлений інший;
- у випадках, що вимагає розрізнення *не і ні* (у сполученнях: *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...*);
- у пропуску одного зі сполучуваних розділових знаків або в порушенні їх послідовності;
- у заміні українських букв російськими.

За наявності в диктанті більше п'яти поправок оцінка знижується на бал.

Нормативи оцінювання диктанту

Бали	Кількість помилок
1	15-16 і більше
2	13-14
3	11-12
4	9-10
5	7-8
6	5-6
7	4
8	3
9	1+1 (негруба)
10	1
11	1 (негруба)
12	0

3. СТРУКТУРА БІЛЕТА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Бузковий гай

Було в Петрівку. Зелена по пояс трава вкривала степи, вихрилася, слалась і, як море, грала; набіжить вітерець, покотиться хвилею, нахилить, розіб'є її, і вона зажовтіє, заголубіє й зачервоніє квітами. На синьому небі ні хмаринки; сонце зверху накрива теплом і широким промінням, як золотим дощем, кропить кожен листочок, кожную билинку, а з трави обдає, свіжить пахучим холодком. Дишеш не на дишешся, як буває в спасівські жароти, після довгої путі, не наситиш жадови, допавшись до холодної криниці. Здається, тільки й видно не й землю, а скільки ще наоколиці тебе тієї тварі божої! Куди не глянь, під кожним кущиком, листочком кишать коники, комашня, як розмальовані метелики мигтять з квітки на квітку; а високо, під ясным небом, в'ються орли, хмарою літають журавлі... Деколи залопотить, розляжеться трава, і сайгак, злякавшись свого ж шелесту, летить, як на крилах, схиливши на спину свої роги. Кругом тебе усе живе, усе дише, дзиркотить, висвистує, а оддалі, невідкіля виявляються озерця, буцім чарами наливаються, мріють, котять хвилею за хвилею і, як море, вривають землю...

Весело глянуть на ці степи запорозької України; усе очі до тебе пригортають, а серце мліє, смутні думки летять у невідомий край, а за ними рветься й душа, бо нема для неї припину на землі, як нема чоловікові захисту на широкому степу (*Олекса Стороженко*).

Дідові слова

А я стою серед подвір'я і по-своєму перебираю дідові слова. Переді мною, наче брама, розчиняється діброва, до мене живовидячки наближаються далекі тихі води і прихилені до них зорі. Це в таких краях, де я ще не бував. І покотилась туди моя стежина, мов клубочок. І так мені хочеться піти в лісову далечінь, побачити з якогось незнайомого берега отих, наче зі срібла вилитих, лебедів, подивитись на їхні співучі крила, що в теплому ірію захопили весну та й принесли нам. Але з ким я піду і де мені взяти чобіт?

Тільки тепер дивлюся на свої босі посинілі ноги, важко зітхаю і плентаюсь до хати, щоб не схопити маминого запотиличника. І що це за мода пішла: не встигнеш босоніж вискочити з хати, як одразу сварять, а то й духопелять тебе і називають махометом, вариводою, лоботрясом. А в чому ж ти вискочиш, коли тепер не кожний дорослий розживеться на взуття? Скажи про це,— знову ж розумником назвуть тебе, затюкають, ще й згадають, що за мною давно плаче попруга з мідною пряжкою, горіла б вона зі своїм плаканням ясным вогнем! (*За М. Стельмахом*).

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О. Українська мова. Збірник диктантів. 9 клас / Олександр Авраменко. – К. : Грамота, 2019. – 56 с.
2. Козачук Г.О. Українська мова для абітурієнтів / Г.О. Козачук. – К. : Вища школа, 1995. – 272 с.
3. Козачук Г.О. Українська мова: Практикум: Навч. посіб. / Г.О.Козачук. – К. : Вища шк., 1991. – 357 с.
4. Козачук Г.О., Шкурятяна Н.Г. Практичний курс української мови / Г.О.Козачук, Н.Г.Шкурятяна. – К. : Вища школа, 1993. – 397 с.
5. Пазяк О.М., Кисіль Г.Г. Українська мова і культура мовлення / О.М.Пазяк, Г.Г.Кисіль. – К. : Вища школа, 1995. – 239 с.
6. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради / О.Д.Пономарів. – К. : Либідь, 1999. – 240 с.
7. Тоцька Н.І. Українська пунктуація. Практикум: Навч. посібник / Н.І.Тоцька. – К. : Вища школа, 1990. – 160 с.
8. Українська мова : підручник для загальноосвітніх навч. заклад. [Текст] / М.С.Вашуленко, С.Г.Дубовик. – Київ : В-во Освіта, 2017. – 160 с.
9. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні, Ін-т української мови. – 4-те вид., випр. і доп. – К. : Наук. думка, 2003. – 236 с.
10. Фурдуй М.І. Українська мова. Практикум з правопису: Навч. посібник / За ред В.В.Різуна. – К. : Либідь, 2003. – 272 с.
11. Христенюк В.Ф. Українська фонетика та орфографія: Навч. Посібник / В.Ф.Христенюк. - К. : РНПУ “ДНІП”, 2000. – 120 с.
12. Шевчук С.В. Українська мова: Збірник диктантів / С.В.Шевчук. - К. : Вища школа, 1999. – 223 с.
13. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: Навч. посіб. / С.В.Шевчук, Т.М.Лобода. – К. : Алерта, 2009. – 304 с.
14. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови / І.П.Ющук. – К. : Освіта, 2002. – 254 с.